

hanka grupińska
18 opowieści żydowskich
tom 2

 WIELKA LITERA

[fragment książki](#)

Spis treści

To jest kolejna książka o świecie, który przestał istnieć	
Hanka Grupańska	7
Babcia miała prawie fiołkowe oczy przy czarnych włosach	
Rena Michałowska	9
Wtedy były modne oblekane guziki	
Irena i Jerzy Andrzejewscy	37
Tato bardzo mało z nami rozmawiał, może dlatego, że nie znał polskiego	
Daniel Bertram	53
Wypieki na mamy twarzy i kolor witarni w jej koszyku	
Julian Gren	79
Jako dziewczynka mała nie miałam zabawek	
Gustawa Birencwajg	135
Ja mówiłam w domu po hebrajsku	
Noemi Korsan-Ekert	159
W Łosicach dużo było Kulawców	
Jankiel Kulawiec	201
„Czapeczka, laseczka, akselbancik, morda schlana, korporancik”	
Henryka Broniatowska	221
Jak się nazywa König Samuel, jak się ma ojca Abrahama, to nie można tego ukryć	
Samuel König	263
To był polski dom, w którym panowała całkowita tolerancja religijna	
Anna i Helena Muszkat	295

Nie ma kto uczyć jidysz w żydowskim państwie Icchak Luden	325
Na naszej ulicy, która miała dwadzieścia numerów, były cztery piekarnie Leon Sołowiejczyk	343
Komunizm to była dla mnie bardzo ważna sprawa Maria Krych	367
Przed wojną nazywałem się Chaim Umowa Henryk Umow	385
Wtedy rodziny żyły blisko Emilia Leibel	405
W Kowlu na czele takiej jednej grupy z półświatka stał absolwent jesziwy Michał Friedman	439
Była letnia, księżycowa noc, a lunatyk chodził po dachu z wyciągniętymi rękami Mieczysław Weinryb	479
Ojciec był raczej socjalistą, co mu zarzucała rodzina Teofila Silberring	505
Indeks nazwisk	529

To jest kolejna książka o świecie, który przestał istnieć

18 opowieści żydowskich to drugi tom historii wysłuchanych na początku lat 2000. *12 opowieści żydowskich* zostało przedstawionych w tomie pierwszym (wydanie II, Wielka Litera 2022). Teraz proponuję Czytelniczce i Czytelnikowi kolejne, następne, jeszcze niesłyszane.

Opowiadali polscy Żydzi, którzy przeżyli Zagładę, najczęściej na Wschodzie (w gettach i w ukryciu trudniej było przeżyć). Naturalnie nie jest to kompletne przedstawienie świata żydowskiego w przedwojniu, pisałam we wstępie do pierwszego tomu. I mimo dodanych teraz osiemnastu obrazów nie stanie się ono bardziej precyzyjne, być może tylko trochę wyrazistsze będzie. Być może łatwiej wyobrazić sobie będziemy skrawki codzienności w domu ortodoksyjnego dziadka w Kolbuszowej, małą dziewczynkę, której pierwszym językiem był hebrajski, *kołdermacher* z Bałut, chasydów z Aleksandrowa, ochrzczonych Żydów, dla których chrzest nie miał żadnego znaczenia, głodnego ucznia w bundowskiej szkole i zbuntowanego komunistę, który ucieka do Francji przed aresztowaniem... Być może łatwiej wyobrazić sobie będziemy, bo tylko ona, wyobraźnia nasza może przywołać tamte obrazy sprzed stu i ponad stu lat.

W tomie drugim także przedwojnie jest najważniejsze, bo jest najbliżej utraconego życia i najdalej zadanej śmierci. Są też w tej książce łączniki biograficzne: wojna i czas po, które budują pełniejszy portret postaci. No właśnie – portret postaci to jeden

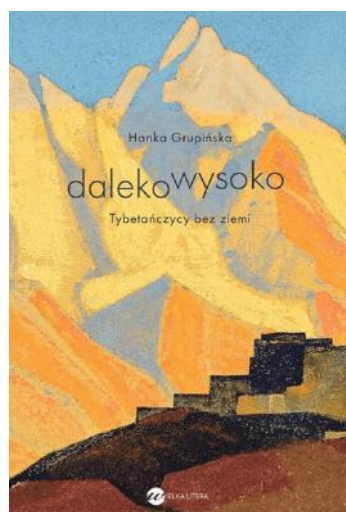
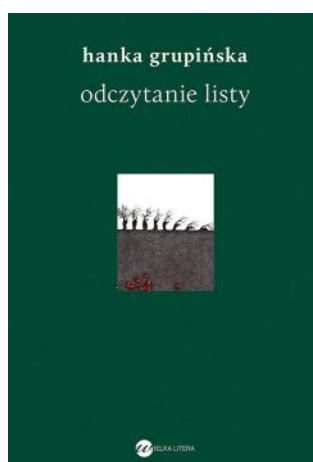
plan tych historii, drugi, niemniej ważny, to obraz matczynego miejsca bohaterki czy bohatera: miasteczko, wieś, duże miasto. Jest i trzeci plan: język. Opowiadacze mówią swoim językiem, a my ten język zapisujemy najstaranniej. I powtórzę – nie ma tu formy niepoprawnej, każda jest pełnoprawna, bo takiej używano. A nadto są tu słowa, frazy odległe: klientura, przetak, preparatka, paradny pokój, rozkłócone jajko, pryncypialna ulica, marmoladziarnia i szmuklować, są też przepisy na zrobienie szcrotki ryżowej i koszernej macy...

Wydawca zapowiada tom trzeci żydowskich opowieści.

Hanka Grupińska
Warszawa, luty 2023

Autorka dziękuje Współpracowniczkom i Współpracownikowi projektów historii mówionej „Świadek żydowskiego stulecia” i „Zapisywanie świata żydowskiego w Polsce”: Marii Koral, Zuzannie Solakiewicz, Edycie Gawron, Marcie Cobel-Tokarskiej, Jakubowi Rajchmanowi, Judycie Hajduk, Ani Szybie, Agacie Gajewskiej, Joli Jaworskiej i Magdzie Bizoń.

Mogą zainteresować Cię również:

Sprawdź nasze [NOWOŚCI](#)
Zapraszamy na wielkalitera.pl

